

Yttrande över Miljömålsberedningens delbetänkande Sveriges globala klimatavtryck

Er beteckning: M2022/00841

Sammanfattning

Länsstyrelsen ställer sig positiv till de flesta av betänkandets förslag. Det kan ha stor betydelse för klimatarbetet internationellt att ett enskilt land väljer att ta ansvar för hela sin klimatpåverkan, något som många andra länder sedan förhoppningsvis kan ta efter.

Ett antal kommuner, regioner och länsstyrelser har redan satt egna mål för att minska konsumtionsbaserade utsläpp. Att ett mål sätts på nationell nivå kommer att vara till hjälp för att implementera dessa mål. Länsstyrelsen ställer sig samtidigt frågande till förslaget att sätta mål för exportens klimatnytta innan det finns en utarbetad metod för att mäta och följa upp mot målet. Länsstyrelsen uppfattar inte heller att det var en del av uppdraget att föreslå ett mål för Sveriges mål för Sveriges exports klimatnytta.

Länsstyrelsen vill påpeka att det kan komma att generera ett betydande arbete för att arbeta för genomförandet av de föreslagna målen regionalt, varför det är av vikt att avsätta tillräckliga medel till Länsstyrelserna för att arbetet ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt.

Målbanan som är i linje med IPCC:s 1,5° scenario bör vara huvudmålbanan för minskning av konsumtionsutsläppen, i enlighet med IPCC:s senaste slutsatser och att Sverige enligt regeringen ska vara ett föregångsland i klimatarbetet. Eftersom Parisavtalet är en av utgångspunkterna för beredningens uppdrag, behöver det tydliggöras att eventuell justering av mål eller målbanan vid kontrollstationerna ska följa principen i Parisavtalets Artikel 14, 3§.

Förslag om att ändra i lagar och förordningar som styr offentlig upphandling så att climateffekter och de nationella klimatmålen beaktas är ur Länsstyrelsens synvinkel mycket välkomna. Länsstyrelsen föreslår att regeringen skyndsamt ger myndigheterna de föreslagna uppdragen. Länsstyrelsen föreslår också en skärpning av flera av de föreslagna lydelserna till att minska utsläppen av växthusgaser ”i linje med Parisavtalets mål”, vilket skulle ligga i linje med Länsstyrelsens mål.

8.11.1 – 8.11.3 Statistik, scenarier och effektbedömningar av konsumtions klimatpåverkan

Länsstyrelsen är positiv till utvecklade beräkningar och scenarier om konsumtionens och exportens klimatpåverkan. Utöver förslagen för konsumtionsstatistiken finns även ett behov av att få konsumtionsdata på kommunal nivå för att kunna följa upp och se lokala skillnader och effekter av lokala åtgärder. Uppdrag bör därför ges till Naturvårdsverket och SCB att årligen ta fram konsumtionsdata också på regional och kommunal nivå. Ett sådant uppdrag, att ta fram data på alla geografiska nivåer på ett gemensamt och standardiserat sätt, skulle vara mycket värdefullt för kommuners och läns klimatarbete.

9.9.1 – 9.9.2 Statistik, scenarier och effektbedömningar av exportens klimatnytta

När det gäller statistik för exportens klimatnytta framgår det i betänkandet att statistiken och metoder för uppföljning är långt mindre utvecklad än för konsumtionens klimatpåverkan. Länsstyrelsen menar att förslagen gällande utveckling av dessa därför är av avgörande betydelse ifall det ska sättas ett mål för exportens klimatnytta. Dialogen med akademien och exportaktörerna lyfts i betänkandet fram specifikt, vilket är en viktig garant för att forskningsbaserade och branschspecifika kunskaper nyttjas. Ytterligare aktörer, såsom fler myndigheter och expertorganisationer, bör dock involveras för att fånga upp en större bredd av perspektiv. Det skulle göra att så många aspekter som möjligt vägs in och skapar samtidigt tillit till att statistiken och metoderna inte påverkats av särintressen.

10.2 En ny strecksats i Generationsmålet för Sveriges globala klimatavtryck

Länsstyrelsen välkomnar att låta en ny strecksats om negativ globalt klimatavtryck ingå i Generationsmålet. Tilläggen innebär en välkommen konkretisering av generationsmålets globala perspektiv på ett sätt som tidigare saknats. Genom att placera strecksatsen under Generationsmålet förtydligas det att den påverkar flera av miljökvalitetsmålen och inte bara kan nås som ett eget mål. Det finns en väl utarbetad struktur för uppföljning och utvärdering på Länsstyrelserna för miljömålen inklusive Generationsmålet.

Länsstyrelsen vill dock påpeka att det redan finns en strecksats om att konsumtionsmönstren av varor och tjänster ska orsaka så små miljö- och hälsoproblem som möjligt. En kommentar och diskussion kring hur den nya strecksatsen förhåller sig till den befintliga om konsumtionsmönster av varor och tjänster, saknas. Samtidigt som Länsstyrelsen välkomnar

den nya strecksatsen menar vi att det behöver förtydligas hur förhållandet ser ut mellan den befintliga och den nya strecksatsen.

Vad gäller de tre punkterna om hur ett globalt klimatavtryck ska nås menar Länsstyrelsen:

1. Att det är lämpligt att det fastslås att det territoriella målet ska nås.
2. Att det är välkommet att det inkluderar ett mål för de konsumtionsbaserade utsläppen (se vidare kommentar på förslag 10.3). Att det skulle vara tydligare ifall skrivningen om målet att minska Sveriges klimatpåverkan från konsumtion skrevs ut här på samma sätt som det skrivs i förslag 10.3, nämligen att "minska Sveriges klimatpåverkan från konsumtion till nettonoll senast 2045".
3. Att det kan ifrågasättas ifall det är lämpligt att i det här skedet inkludera ett mål för den svenska exportens klimatnytta (se vidare kommentar på förslag 10.4).

Trots att betänkandet slår fast att målen för konsumtionen respektive exporten ska nås oberoende av varandra så finns det sammankopplingar i målens utformning som riskerar att innebära det motsatta. Länsstyrelsen understryker vikten av att målen – ifall de gemensamt ska bidra till att Sveriges globala klimatavtryck ska bli negativt – ska nås separat. De båda målen mäter skilda saker och kräver vitt skilda typer av åtgärder och styrmedel för att nås. Att dess uppfyllelse hålls isär ser Länsstyrelsen därför som en förutsättning för att hålla uppe ambitionsnivån i klimatarbetet och underlätta årlig uppföljning.

10.3 Mål för Sveriges klimatpåverkan från konsumtion

Förslag till mål (första punkten)

Länsstyrelsen ser det som positivt att betänkandet föreslår mål för minskad klimatpåverkan från konsumtion. Det kan ha stor betydelse för klimatarbetet internationellt att ett enskilt land väljer att ta ansvar för hela sin klimatpåverkan, något som förhoppningsvis många andra länder sedan kommer att ta efter. Samtidigt har, som betänkandet konstaterar, ett antal kommuner, regioner och länsstyrelser redan satt egna mål för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen. Att ett mål sätts på nationell nivå kommer att vara till hjälp för att implementera dessa mål. I Gävleborgs län finns en bred uppslutning bland länets aktörer kring att klimatarbetet ska omfatta utsläpp orsakade av konsumtion.

Länsstyrelsen noterar dock att målkonstruktionen som föreslås i betänkandet är komplex och vagt utformad. Det förefaller ha en låg ambitionsnivå jämfört med Sveriges befintliga klimatmål, trots den liknande skrivningen om att målet är ”netto noll utsläpp till 2045”. Såsom målet är formulerat – utan specifika procentsatser för minskning av utsläppen – finns det en risk att uppföljningen blir otillförlitlig och målet svårkommunicerbart. Länsstyrelsen efterlyser motiveringar till varför målet formuleras som det gör, och en analys av alternativa strukturer och formuleringar för målet. Se också kommentar på Förslag till målbana (andra punkten).

Länsstyrelsen välkomnar att det nya målet föreslås ingå i Miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan, då det finns en väl utarbetad struktur för uppföljning och utvärdering på Länsstyrelserna för miljömålen. För miljömålet Begränsad klimatpåverkan görs ingen regional bedömning av måluppfyllnad, varför det är förståeligt att betänkandet inte föreslår nya anslag eller medel för länsstyrelserna för att arbeta med bedömning av uppfyllnad av de föreslagna målen. Då Länsstyrelserna är ansvarig myndighet för att nationella mål ska få genomslag regionalt vill vi ändå påpeka att det kan komma att generera ett betydande större arbete för Länsstyrelsen att arbeta för genomförandet av de föreslagna målen regionalt. Därför är det av vikt att avsätta tillräckliga medel till Länsstyrelserna för att arbetet ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt.

Förslag till målbana (andra punkten)

Givet det allvarliga läget som FNs klimatpanel IPCC konstaterar att världen befinner sig i gällande pågående klimatförändringar vill Länsstyrelsen understryka vikten av att utgå från Parisavtalets 1,5 gradersmål och klimatkonventionen vid utformning av klimatrelaterade mål och etappmål i miljömålssystemet och i andra sammanhang. Länsstyrelsen har därför i sin egen ”Energi och klimatstrategi för Gävleborgs län 2020-2030” slagit fast att länet ska bli klimatneutralt till 2035, och tagit fram en koldioxidbudget som visar på länets tillgängliga utsläppsutrymme. Länets mål är att det ska ske en halvering av utsläppen från konsumtion till 2030 jämfört med 2016, vilket är i linje med 1,5 gradersmålbanan som betänkandet föreslår.¹

Som konstateras på ett flertal ställen i betänkandet är den samlade effekten av alla länders löften under Parisavtalet långt ifrån tillräckliga för att nå avtalets 1,5 gradersmål. Med dessa löften och klimatplaner som utgångspunkt kommer alltså betänkandets förslag till huvudmålbanan inte bidra till att Parisavtalets 1,5 gradersmål nås, vilket betänkandet

¹ [Energi- och klimatstrategi för Gävleborgs län 2020–2030, Länsstyrelsen Gävleborg 2019](#)

också konstaterar. I praktiken är den föreslagna huvudmålbanan ingen ambitionshöjning utöver det som Sverige och andra länder redan lovar i sina nationella klimatplaner.

Att Sverige ska ”sträva efter” en alternativ mål bana i linje med IPCC:s 1,5 gradersscenario ger ett utrymme för vitt skilda tolkningar. Länsstyrelsen menar att målbanan som är i linje med IPCC:s 1,5 gradersscenario bör vara huvudmål bana för minskning av konsumtionsutsläppen, i enlighet med IPCCs senaste slutsatser och att Sverige enligt regeringen ska vara ett föregångsland i klimatarbetet. Att använda IPCC:s 1,5 gradersscenario som huvudmål bana skulle skicka en starkare styrande signal till regionala och lokala aktörer som redan idag går före i klimatarbetet att hela samhället avser minska konsumtionsutsläppen i den omfattning som krävs för att uppfylla Parisavtalet.

Som helhet konstaterar Länsstyrelsen att konstruktionen med målbanor är svårbedömd och krånglig att kommunicera. Det sistnämnda kan bli ett reellt hinder för att kunna nå en bredare mobilisering i samhället, inklusive för Länsstyrelsen som ska jobba för att målen ska få genomslag regionalt. Länsstyrelsen efterlyser motiveringar och analys av alternativa lösningar som till exempel bestämda procentsatser för minskning av konsumtionens klimatpåverkan 2030, 2040 och 2045 som kan justeras efterhand vid behov.

Internationell klimatnytta (tredje punkten)

Att använda sig av ett liknande system som i det territoriella klimatmålet för att nå netto-noll i utsläpp är välkommet, då det underlättar uppföljning och styrning mot målet. Men Länsstyrelsen menar att det kan ifrågasättas ifall det är lämpligt att i det här skedet inkludera den svenska exportens klimatnytta i paletten av verktyg för att nå netto noll i utsläpp. Då detta än så länge saknar standardiserade mått och redovisningssystem riskerar det att bli stora osäkerheter när det ska relateras till konsumtionens klimatpåverkan. Dess effekt i relation till att nå netto noll i utsläpp från konsumtion riskerar bli svår att värdera och summera (se vidare kommentar på förslag 10.4).

Gap mellan huvudmål bana och nollutsläpp (fjärde punkten)

För att den internationella klimatnyttan ska bidra till strecksatsen att ”Sveriges globala klimatavtryck ska vara negativt 2045” så föreslås att skrivningen lyder ”att den internationella klimatnyttan som kan tillgodoräknas till konsumtionsmålet ska ~~täcka~~ vara större än gapet mellan huvudmålbanan och nollutsläpp senast 2045”.

10.4 Mål för Sveriges exports klimatnytta

Länsstyrelsen håller med om att det är av vikt att öka kunskapen om exportens klimatpåverkan, som ett led i att främja klimatsmart innovation. Länsstyrelsen ställer sig dock frågande till förslaget att sätta mål innan det finns en utarbetad metod för att mäta och följa upp mot målet. Länsstyrelsen uppfattar inte heller att det var en del av uppdraget att föreslå ett mål för Sveriges mål för Sveriges exports klimatnytta.

För de konsumtionsbaserade utsläppen har SCB och Naturvårdsverket under lång tid utarbetad statistik, mätmetoder och databaser, vilket betänkandet också konstaterar. Genom indikatorn "konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser" under Generationsmålet och miljömålet Minskad klimatpåverkan finns erfarenhet på Länsstyrelsen att följa konsumtionsutsläppsstatistik, trots att ett mål hittills inte funnits för att minska dessa utsläpp.

För exportens klimatnytta finns inget system för statistik och uppföljning på plats, vilket betänkandet konstaterar och föreslår att det ska tas fram. Innan detta utvecklats kommer det att vara svårt att säkra att rätt saker mäts och följs upp mot. Av den anledningen menar Länsstyrelsen att det är motiverat att avvakta med ett mål för exportens klimatnytta till dess att statistik och mätmetoder för uppföljning finns utvecklade. Ett sådant skulle i stället kunna införas vid den första kontrollstationen 2027, ifall statistik och mätmetoder finns på plats då.

10.6 Kontrollstationer

Länsstyrelsen välkomnar förslaget att regeringen ska genomföra en kontrollstation 2027 och därefter vart fjärde år. Att regelbundet analysera och utvärdera politiken är viktigt för att se om den förda politiken leder mot samhällets uppsatta mål.

Förslaget gör inte tydligt vad kontrollstationen innebär, vad som vid behov ska justeras, eller hur en sådan justering får ske. Brödtexten föranleder en tolkning av att det är de övergripande målen (nettonoll 2045 för konsumtionsutsläppen och negativ global klimatpåverkan) som ska justeras. Samtidigt görs det klart i samma brödtext att ambitionen som aviseras ska ligga fast. För Länsstyrelsen, som ska verka för att nationella mål får genomslag regionalt, ses det som viktigt att klargöra vad det är som vid kontrollstationerna vid behov ska justeras (målband eller mål?), och hur en eventuell justering får ske (såväl uppåt som nedåt eller endast uppåt?).

Parisavtalet har en tydlig så kallad "no-backsliding" klausul, det vill säga att ambitionen i klimatarbetet endast får revideras uppåt, ej nedåt:

“The outcome of the global stocktake shall inform Parties in updating and enhancing, in a nationally determined manner, their actions and support in accordance with the relevant provisions of this Agreement [...]” (Parisavtalet, Artikel 14, 3§).

Eftersom Parisavtalet enligt Kommittédirektivet är en av utgångspunkterna för beredningens uppdrag, menar Länsstyrelsen att det behöver tydliggöras att eventuell justering av mål eller målbana vid kontrollstationerna ska följa principen i Parisavtalets Artikel 14, 3§.

11.9.2 Utsläpp från bunkring till internationellt flyg ska inkluderas i Sveriges långsiktiga territoriella klimatmål (första punkten)

Länsstyrelsen välkomnar förslaget att utsläpp från bunkring till internationellt flyg ska inkluderas i Sveriges långsiktiga territoriella klimatmål. Att fler länder följer Storbritanniens exempel att inkludera bunkring till internationellt flyg i de territoriella målen innebär troligen högre ambitioner i det internationella klimatarbetet för minskade utsläpp från internationellt flyg. Länsstyrelsen välkomnar också att betänkandet föreslår en hög ambition för forskning, utveckling, demonstration och marknadsintroduktion av fossilfritt flyg inklusive elflyg.

Koldioxidutsläpp från inrikes flyg ska inkluderas i klimatmålet för inrikes transporter till 2030 (andra punkten)

Länsstyrelsen har i sin energi och klimatstrategi satt upp målet att halvera de konsumtionsbaserade utsläppen från flyget till 2030, i linje med målet om halverade utsläpp från vår konsumtion. Länsstyrelsen är därför positiv till att inrikesflygets koldioxidutsläpp föreslås ingå i etappmålet för inrikes transporter till 2030, vilket kommer hjälpa och motivera det regionala arbetet att minska dessa utsläpp. Att alla bränslen och alla nationella transporter ingår i ett och samma klimatmål kan tydliggöra hur samhället till exempel bäst fördelar bränslen mellan olika trafikslag för att klimatmålen ska kunna nås.

12.9.2 Sverige ska ta sin del av ansvaret för utsläpp från internationell sjöfart

Utrikes sjöfart saknar idag skarpa klimatkrav, vilket gör förslaget om att ett mål för att minska utsläpp från internationella fartyg som anlöpt eller avgått från svensk hamn inkluderas i Sveriges långsiktiga territoriella klimatmål positivt. Länsstyrelsen undrar dock varför endast hälften av utsläppen omfattas. En hänvisning görs till EU kommissionens förslag till krav på minskad växthusgasintensitet vilket är att (50 procent) av

energin omfattas för ett fartyg som reser till eller från en EU-hamn via hamn i tredje land. Men hur just den föreslagna nivån väntas bidra till Sveriges territoriella mål om att nå nettonollutsläpp 2045 förklaras inte i betänkandet. Länsstyrelsen skulle vilja se ett utvecklat resonemang och analys kring varför just hälften av utsläppen föreslås omfattas, och hur det motiveras att inte ha en högre ambitionsnivå då internationell sjöfarts utsläpp är betydande och styrmedlen för att minska dessa idag nästan obefintliga.

13.24.1 En resultatindikator om klimatkrav till regeringens mål för den offentliga upphandlingen

Första punkten

Länsstyrelsen välkomnar förslaget att en ny resultatindikator om ”andel upphandlingar med klimatkrav” läggs till regeringens mål för den offentliga upphandlingen. Då det är en pågående utveckling skulle uppdraget till Upphandlingsmyndigheten och Naturvårdsverket behöva formuleras som ett fortlöpande uppdrag, med regelbunden översyn och förslag till justeringar.

Länsstyrelsen skulle också vilja påpeka att det troligen kommer behövas statligt stöd till kommuner för att påbörja och stötta implementeringen och uppföljningen av en sådan här ny resultatindikator. Detsamma gäller alla betänkandets förslag gällande offentlig upphandling. Upphandlingsmyndigheten bör få förtydligat uppdrag gällande detta, och till exempel kunna utlysa medel som går att söka för regionala organisationer som vill stötta kompetensutveckling på området.

Andra punkten

Då begreppet ”klimatkrav” kan betyda olika saker – vilket betänkandet konstaterar - välkomnar Länsstyrelsen att Upphandlingsmyndigheten och Naturvårdsverket får i uppdrag att ta fram kriterier för vad som ska räknas som klimatkrav. Givet brådskan i klimatarbetet samt betänkandets förslag att författningsändringarna ska träda i kraft 1 januari 2023 föreslår Länsstyrelsen följande justering till förslaget:

”att regeringen skyndsamt ger Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att i samarbete med Naturvårdsverket ta fram kriterier för vad som ska räknas som klimatkrav i offentlig upphandling”.

Länsstyrelsen vill också understryka vikten av att det är Parisavtalets mål som ligger till grund för vad som ska räknas som klimatkrav.

13.24.2 Ett etappmål för utsläpp från offentlig upphandling

Första punkten

Länsstyrelsen välkomnar förslaget om att ett etappmål för utsläppsläpp från offentlig upphandling av varor och tjänster ska läggas till, men skulle gärna se att målet siffersätts. Förslaget som det är formulerat är vagt – vad innebär det och hur ska en upphandlande myndighet som Länsstyrelsen kunna mäta och följa upp sitt arbete mot en sådan målformulering? Ett siffersatt mål skulle ge tydligare styrning för de myndigheter och enheter som upphandlar, som då kan sätta egna, interna mål i linje med det målet.

Andra punkten

Länsstyrelsen välkomnar förslaget.

13.24.3 Klimatkrav i upphandlingslagstiftningen

Förslaget är ur Länsstyrelsens synvinkel av stor vikt och mycket välkommet. Det är Länsstyrelsens uppfattning att Gävleborgs läns aktörer, inklusive kommuner och andra upphandlande enheter, efterfrågar tydligare instruktioner gällande hur offentlig upphandling kan bidra till att minska utsläppen och nå klimatmålen.

13.24.4 Klimatkrav i myndigheters instruktioner

FN:s klimatpanel IPCC pekar i sina senaste rapporter entydigt på att genomgripande och förändringar behövs i hela samhället om skenande klimatförändringar ska kunna undvikas. Med nuvarande nivå på utsläppen globalt är koldioxidbudgeten för 1,5 grader slut om bara ett par år. Länsstyrelsen välkomnar förslaget, men menar med hänvisning till den samlade vetenskapen och till direktivets tydliga skrivning om att Sveriges internationella åtaganden ska vara en utgångspunkt för förslagen, att det finns anledning att skärpa den föreslagna lydelsen ytterligare genom att koppla den till Parisavtalets mål.

Länsstyrelsen skulle gärna se att föreslagen lydelse är:

"§ Myndigheten ska arbeta i sin offentliga upphandling för att minska utsläppen av växthusgaser i linje med Parisavtalets mål".

Detta skulle ge en starkare styrande signal till de upphandlande myndigheterna inklusive Länsstyrelsen, och kopplar så an till Sveriges internationella åtaganden.

13.24.5 Klimatkrav i förordningen om statlig inköpssamordning

Kommentaren är densamma som för 13.24.4. Länsstyrelsen skulle gärna se att föreslagen lydelse av 1§ är:

”minska utsläppen av växthusgaser i linje med Parisavtalets mål”.

Detta skulle ge en starkare styrande signal till myndigheterna, och kopplar så an till Sveriges internationella åtaganden.

13.24.7 Regeringsuppdrag för att utveckla miljöspendanalysen

Länsstyrelsen välkomnar förslaget. Givet brådskan i klimatarbetet samt betänkandets förslag att författningsändringarna ska träda i kraft 1 januari 2023 föreslår Länsstyrelsen följande justering till förslaget:

”att regeringen skyndsamt ger Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att vidareutveckla miljöspendanalysen i samarbete med SCB”.

13.24.8 Regeringsuppdrag för att ta fram en förstudie om en öppen och fritt tillgänglig generell LCA-databas

Kommentaren är densamma som för 13.24.7. Länsstyrelsen föreslår följande justering till förslaget:

”att Upphandlingsmyndigheten skyndsamt får i uppdrag att tillsammans med relevanta myndigheter ta fram en förstudie för att be-räkna kostnader för en databas för standardiserade livscykel-analyser och livscykelkostnader. I förstudien ska även redo-visas vilken data som finns att tillgå för ändamålet och vilken kvalitet den håller.”

13.24.9 Regeringsuppdrag till Konkurrensverket att utveckla tillsynen av klimatkrav i offentlig upphandling

Kommentaren är densamma som för 13.24.7 och 13.24.8. Länsstyrelsen föreslår följande justering till förslaget:

”att Konkurrensverket skyndsamt får i uppdrag att utveckla tillsynen av klimatkrav i offentlig upphandling”.

13.24.10 Programutbildning med klimatfokus för offentliga upphandlare

Kommentaren är densamma som för 13.24.7, 13.24.8 och 13.24.9. Länsstyrelsen föreslår följande justering till förslaget:

”att Upphandlingsmyndigheten skyndsamt tillhandahåller en programutbildning för offentliga upphandlare. I utbildningen ska det ingå delar om klimat, utsläpp från offentlig konsumtion och tillvägagångssätt för att minska utsläppen”.

Länsstyrelsen menar att det i programutbildningen även behöver ingå kunskap om miljö kvalitetsmålen och Generationsmålet. Detta eftersom det är viktigt att klimatomställningen, som betänkandet också konstaterar, inte genomförs på bekostnad av andra miljömål.

Allmänna synpunkter

Det allvarliga läget

FN:s klimatpanel IPCC pekar i sina senaste rapporter entydigt på att genomgripande förändringar behövs i hela samhället om skenande klimatförändringar ska kunna undvikas. Varje tiondel grads global temperaturökning får förödande konsekvenser för världens ekosystem, den globala matförsörjningen, människors hälsa och möjligheten att nå de globala målen för hållbar utveckling. Därför är forskarna eniga om att försiktighetsprincipen måste råda och att världens länder måste göra allt som står i deras makt för att begränsa uppvärmningen till 1,5 grader C, snarare än 2 grader C. I Parisavtalet understryks vikten av att sträva efter att begränsa uppvärmningen till 1,5 grader ”då man är medveten om att detta väsentligen skulle minska riskerna med och konsekvenserna av klimatförändringen” (Parisavtalet, Artikel 2, 1§a).

I betänkandet skrivs att ”i vilken utsträckning Sverige minskar sitt globala klimatavtryck mest effektivt genom förändrad konsumtion (inklusive import) respektive export beror på hur resten av världen ställer om. I det fall resten av världen inte ställer om tillräckligt snabbt eller ställer om långsammare än Sverige blir exportens klimatnytta ett viktigt klimatpolitiskt verktyg, och om omvärlden ställer om tillräckligt snabbt blir exportens klimatnytta tvärtom relativt mindre viktigt” (s. 403). Länsstyrelsen håller med om resonemanget gällande exportens klimatnytta, men menar att det inte borde påverka ambitionsnivån gällande vilken målbana som används som huvudmålbanda för att minska konsumtionsutsläppen. En högre ambition i att öka exportens klimatnytta i en värld som ställer om långsammare motiverar inte en lägre ambition i att minska konsumtionsutsläppen – tvärt om. Både avseende vad vetenskapen kräver och avseende att Sverige enligt regeringen ska agera föregångsland.

Förändrad och minskad konsumtion

Länsstyrelsen noterar att det i betänkandet saknas en diskussion kring förändrad och minskad konsumtion samt åtgärder och styrmedel för det, något som Länsstyrelsen uppfattar ingick i uppdraget. Det saknas också en diskussion om strategier kring styrmedel för att minska energiförbrukningen. Miljömålsberedningen tar endast upp energieffektivisering. Det behövs förändringar som medför att alla människor gör ett mindre avtryck annars fortsätter de totala utsläppen i takt med människans ständiga strävan att få mer än gårdagen och att befolkningen hela tiden ökar. Att enbart styra mot en energieffektivisering riskerar därmed medföra att den totala energiförbrukningen inte minskar.

Indikatorer

I dagsläget är ”konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser” redan indikatorer under Generationsmålet och Begränsad klimatpåverkan. Det framgår inte i betänkandet ifall dessa indikatorer anses tillräckliga, eller ifall nya indikatorer bör tas fram för att följa utvecklingen mot det föreslagna etappmålet för minskade utsläpp från konsumtion. I kapitel 8.5 konstateras att de förslag till kompletterande indikatorer för ett antal konsumtionsområden som Naturvårdsverket la fram 2019 i dagsläget inte finns redovisade på ett samlat sätt och att de flesta av dessa indikatorer inte heller används dagsläget för att mäta resultat i förhållande till mål. Länsstyrelsen menar att det kan vara önskvärt att samla redovisningen av dessa indikatorer hos Naturvårdsverket, eftersom de utgör ett detaljerat underlag som kan ge vägledning för utformning av åtgärder såväl nationellt som regionalt. Naturvårdsverket är lämpligast att kommentera huruvida de kompletterande indikatorerna bör läggas till som indikatorer till det nya etappmålet.

Jordbruk och matens klimatpåverkan

Sverige ska enligt Sveriges Livsmedelsstrategi bli mer självförsörjande på livsmedel. Då måste livsmedelsproduktionen öka, eftersom vi idag bara producerar ungefär hälften av det vi behöver som land. Produktionsökningen behöver göras varsamt och genom att ta hänsyn till lönsamhet, klimat och miljö. Cirka en tredjedel av utsläppen orsakade av hushållens konsumtion kommer från livsmedel. Samtidigt producerar Sverige livsmedel effektivt och stora delar av produktionen ger inte lika stora klimatavtryck som motsvarande produktion i andra länder. Därför skulle ett konsumtionsbaserat klimatmål troligen gynna svensk livsmedelsproduktion, vilket är positivt. Dock är det avhängt att styrmedlen utformas så att dessa parametrar tas hänsyn till, liksom de positiva effekter som delar av jordbruket har på andra miljömål.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landslänsråd Veronica Lauritzsen med Christoffer Carstens, enhetschef, som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Enheten för hållbar utveckling, Enheten för landsbygd och tillväxt, Enheten för miljöanalys och Enheten för samhällsplanering medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.